

KENTSEL YAŞAM KALİTESİ VE BELEDİYELER: DENİZLİ KARŞIYAKA MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Pınar Savaş Yavuzçehre*
Yrd.Doç.Dr. Sülün Evinç Torlak**

Özet

Kentsel yaşam kalitesi, çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kentte sağlanmasıyla yakından ilişkilidir. Yaşam kalitesi yüksek kentler; yaşanabilir, sürdürülebilir ve sağlıklı kentler olarak düşünülmekte ve bu koşulları sağlamakla en başta belediyeler yükümlü görülmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle kentsel yaşam kalitesinin tanımı, önemi, tarihçesi ve göstergeleri aktarılmıştır. Belediyelerin kentsel yaşam kalitesine etkileri Denizli Karşıyaka Mahallesi örneğinde analiz edilmiştir ve belediyenin sunduğu hizmetler ile kişilerin yaşamlarından memnuniyeti arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve belediyelere yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Yaşam Kalitesi, Yaşam kalitesi, Belediye, Denizli.

QUALITY OF URBAN LIFE AND MUNICIPALITIES: DENİZLİ KARŞIYAKA DISTRICT SAMPLE

Abstract

The quality of urban life is closely related to the provision of modern urban and environmental standards in a city. Cities with high quality of life are considered to be livable, sustainable and healthy cities and the municipalities are seen to have primary responsibility for the maintenance of these conditions.

In this study, first, definition, importance, history and indicators of quality of urban life have been presented. The effects of municipal services on the quality of urban life have been analyzed in Denizli Karşıyaka District and a significant relationship between people's life satisfaction and municipal services is found. Last section includes some concluding remarks and suggestions for municipalities.

Keywords: Quality of Urban Life, Quality of Life, Municipality, Denizli.

* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ABD. Doktora Öğrencisi.

** Pamukkale Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü.

1. GİRİŞ

Kişilerin, yaşadıkları hayatta ya da kentte kalite aramaları artık bir ayrıcalık değil haktır. Bütün insanlar kaliteli bir yaşamı/kenti hak ederler. Yaşam kalitesini kısaca, kişinin yaşadığı hayattan memnun olması, kendini iyi hissetmesi olarak tanımlarsak; kentsel yaşam kalitesi de çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kentte sağlanmasını; kentli haklarının uygulanmasını, kişinin kendini iyi hissedeceği kentsel koşulların varlığını ifade eder.

Gelişmekte olan ülkelerdeki kaynakların dağılımı ve kişilere sunulan refah ve yaşam şartlarındaki eşitsizlikler, sosyal ve ekonomik problemler yaratmaktadır. Karar verici konumundaki yetkililer, kısıtlı kaynakları, insanların ihtiyaçları, beklentileri ve öncelikleri doğrultusunda etkin olarak kullanmak isterler. Sosyal ve ekonomik problemlerin tespit edilmesinde, yaşam kalitesi ölçüt olarak alınabilir. Başka bir deyişle, yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalar, kaynak dağıtım konusundaki karar verme süreçlerinde veri olarak kullanılabilir. Bu tip çalışmalar yetkililer için uygun politikalar üretme araçlarıdır. Kentsel alanlarda yaşam kalitesinin belirlenmesini ve yükseltilmesini hedefleyen, kentsel yaşam kalitesi kavramı ülkemizde görece yeni olup, konu hakkında pek fazla akademik çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu çalışmada, kentsel yaşam kalitesi kavramı ve gelişimi ayrıntılı olarak ele alınıp, belediyelerin kentsel yaşam kalitesine olası etkileri Denizli’de yapılmış bir alan araştırması çerçevesinde ortaya konmak istenmektedir.

2. KENTSEL YAŞAM KALİTESİ

Kentsel yaşam kalitesi, mimarlar, kent plancıları ile kentleşme, çevre sorunları ve yerel yönetimler konusunda uzman kişilerce geliştirilmiş bir kavramdır.

“Kentsel Yaşam Kalitesi, dar anlamıyla, toplumsal, ekonomik ve mekânsal öğeler açısından kent tanımına giren yerlerde, kentsel alt yapı, iletişim, ulaşım, konut ve benzeri olanakların sunulma düzeyinin önceden belirlenen ölçülerin üstünde olması durumudur. Geniş anlamıyla, “kentsel yaşam kalitesi” kavramı, toplumsal, kültürel, siyasal öge ve süreçleri de içerir. Kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan örgütler, katmanlar içinde yaşayan bireylerin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında yararlanması, eğitsel, sanatsal,

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

ekinsel, siyasal etkinliklere, süreçlere etkin biçimde katılabilmek olanaklarına sahip olabilmesi söz konusudur.”¹

Kentsel yaşam kalitesi, çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kentte sağlanmasının yanında, kentli haklarının da herkese sağlanmış olması ile doğrudan ilgilidir. Bu bağlamda Torunoğlu'na göre kentsel yaşam kalitesi kavramını, Türkiye gibi kentsel sorunları kriz noktasına gelmiş bir ülkede değerlendirmek ve yorumlamak hiç de kolay değildir. Temel insan hak ve özgürlükleri ile birlikte, dayanışma hakları arasında sayılan “çevre hakkı” kavramı ve sonrasında “kentli hakkı” anlayışı, çağdaş ve yaşanabilir çevre, planlı kentsel mekanlar, kentsel yaşamın standartlarını artırmada birer girdi olarak ele alınabilir. Fakat sorun tek başına iyi tasarlanmış konutların yapılması, sağlıklı içme suyunun temini veya çöplerin düzenli toplanmasında yatmamaktadır. Bunların yanında, yanıt verilmesi gereken soru kentin işlevlerini nasıl yerine getirdiğidir. Kentte yaşayan insanların toplumcu bir tarzda demokratik geleneklere sahip olmaları ile bağlantı kurulmalıdır.²

2.1.Kentsel Yaşam Kalitesinin Önemi

Dünya nüfusu ve buna oranla kentli nüfusu sürekli artmaktadır. Ancak kentli nüfusunun %30'u gecekonduya yaşarken, 1 milyar insanın da temiz su ve kanalizasyondan yoksun bulunmaktadır. Bu veriler ışığında kentsel yaşam kalitesi kavramının önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Kentsel yaşam kalitesi, kente yeni nüfus grupları çekmede bir anlamda kentin reklâmında, önemli bir yer tutar. Pek çok yerel yönetim, internet yoluyla kenti tanıtırken, öncelikle doğal güzelliklerinden ve insanlara sunduğu kentsel yaşam kalitesinden bahsetmektedir.³

Yaşam kalitesini yükseltecek yönde kararlar almak ve uygulamak yetkililer için çok önemlidir. Zira, küreselleşme ve bölgeselleşme hareketleri uluslar arasındaki fiziksel ve ekonomik engelleri kaldırınca, çok uluslu şirketler, global ekonomik sistemin aktörleri olmuşlar, ülkeler yerine de kentler bu sistemin yapıtaşları haline gelmişlerdir. Sonuçta, bir kentler sistemi hiyerarşisi oluşmuştur.

¹ Cevat Geray (1998). “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler”, **Türk İdare Dergisi**, (Yıl 70, Aralık, Sayı 421), s. 326.

² Ethem Torunoğlu, (1997). Kentleşme-Çevre Sorunları ve Kentsel Yaşam Kalitesi, G.Demirer vd. **Ve Kirlendi Dünya....**, Ankara: Öteki Yayınevi, s. 218.

³ Nilay Evcil Türksever (2001). Türkiye’de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi, (Basılmamış Doktora Tezi), İTÜ, s. 61.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

Çok uluslu şirketlerin yatırımlarını kendilerine çekmek isteyen kentler birtakım şartları da yerine getirmek durumundadırlar. Yüksek kaliteli altyapı, iletişim olanakları, ulaşım ve güvenlik hizmetleri, iyi yetişmiş insan kaynağı ve ekonomik gelişmeyi sağlayacak gerekli teknolojik birikim bunların en önemlilerindedir. Tüm bunlar da zamanla halkın yaşam kalitesinde artış sağlayacaktır. Büyük bir ekonomik patlama gösteren Çin'in sahil şeridindeki kentler, buna iyi birer örnek teşkil etmektedir.⁴

Kentsel yaşam kalitesinin düşük olduğu yerlerde, bireylerde yer değiştirme eğilimi ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç bölgeler arası dengesizlik ve göç sorununa neden olmaktadır. Kent ve bölge planlama faaliyetlerinde, ele alınması gereken kavramlardan, kentsel yaşam kalitesi kavramı, yeni bir araç olarak görülmektedir. Kentsel yaşam kalitesi, plancı, politikacı ve halk kitleleri arasında da bütünleştirici olabilecek bir kavramdır. Yaşam kalitesi araştırmalarında elde edilecek sonuçlar üç gruba da etkileyecektir. Yaşam kalitesinin yüksek olması kentsel alanda ekonomik canlılığın artmasına, yerleşimin ekonomik anlamda zenginliğine de katkıda bulunacaktır.⁵

2.2. Kentsel Yaşam Kalitesinin Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Dünyada Kentsel Yaşam Kalitesinin Tarihsel Gelişimi

Kentsel çevrenin yaşanabilir hale getirilmesine yönelik ilk girişim, salgın hastalıklar sonucu 1832'de İngiltere'de çıkarılan, sağlık koşullarını iyileştirici kanun olarak kabul edilmektedir. 1844-1845'te yayınlanan ve kentlerdeki mevcut durumu gösteren Kraliyet Komisyon Raporuna göre; sağlık konusundaki görevlerin yerel yönetimlere devredilmesi, kanalizasyon sistemlerinin bitirilmesi, yolların genişletilmesi, konutlar için sağlık standartları konulması, sanayi kentlerinde parklar yapılması önerilmekteydi. Bu komisyon raporu sağlık yasalarının kent planlaması yaklaşımları ile iç içe geçeceğinin habercisiydi.⁶

1890'lı yıllardan sonraki dönemde ise kent estetiğini öne çıkartan, Güzel Kent akımı, kent estetiğinin ortaçağ ya da feodal kent yapısıyla sağlanabileceğini savunan Camillo Sitte akımı, kentle kırım

⁴ İ.Ümit Güvenç (1998). **A Multi Dimensional Approach to Urban Quality of Life: The Case of İstanbul**: (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İTÜ, Bilim ve Teknoloji Enstitüsü, İstanbul, s. 11.

⁵ Evcil Türksever (2001), s. 70.

⁶ İlhan Tekeli (1980). **Türkiye'de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri, Türkiye'de Kent Planlaması**, Ankara: ODTÜ, ŞBPB, s. 12.

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

üstünlüklerini birleştiren Ebenezer Howard'ın Bahçe Kent akımı⁷, alt ve orta sınıfa yönelik planlama şeklini savunan Berlage akımı, Tony Garnier'in polis, mahkeme, kilise gibi kurumlara ihtiyaç duymayan, farklı kullanımların yeşil kuşaklarla ayrıldığı Endüstri Kenti akımı gibi bir çok akım ortaya çıkmıştır.⁸

1930'larda özel otomobil sahipliğinin artmasıyla, bu dönemde gelişen ideal kent yaklaşımları genelde otomobil önceliklidir. Le Corbusier'in ideal kent önerilerinde genelde hızlı ve kademeli bir karayolu ulaşım ağı önerilmektedir.⁹

1933'te Atina'da Milletlerarası Modern Mimari Kongresi (CIAM) yapılmıştır. Burada tespit edilen şehircilik anlaşması ilkeleri, 1941'de Paris'te "Atina Anlaşması" başlığı altında anonim bir eserde toplanmıştır. Modern kent planlama ilkelerini belirleyen uluslararası düzeydeki bu çalışmanın ikinci bölümünde; Kentlerin Bugünkü Durumu Tenkitler ve Çareler başlıklı, mesken, boş zamanların değerlendirilmesi, çalışma, gidiş geliş imkânları, kentlerin tarihi serveti konuları ayrıntılı olarak, ele alınmıştır. Güneş, yeşillik ve mekan şehircilikte birinci derecede rol oynayan üç unsur olarak kabul edilmiş, planlamada göz önüne alınması gerekenler, ekolojik bir yaklaşımla yaşanabilirlik düzeyinde belirlenmiştir.¹⁰

Kentli hakları ile ilgili tarihsel süreçte özellikle BM'de tavsiye niteliğinde bir çok karar alınmıştır.

a)1972 *Birleşmiş Milletler Birinci Çevre Konferansı*: Stockholm'de düzenlenen konferans; çevre konusunda küresel ölçekte yapılan ilk değerlendirme olması bakımından önem taşır.¹¹ "Stockholm Deklarasyonu"nda; çevrenin korunması ve geliştirilmesi tüm insanlığın esenliği ve ekonomik gelişmenin temel ögesi olarak nitelendirilerek, tüm hükümetlere görev verilmekte (madde 2) ve bu bağlamda; uluslararası işbirliği ve dayanışmanın önemi vurgulanmaktadır (madde 24).¹²

Stockholm Konferansı'nın "bir tek dünyamız var" sloganıyla; tek olan dünyadan yararlanmanın eşit hak ve sorumluluklar doğurduğu

⁷ Ruşen Keleş (2004). *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi, s.48.

⁸ Nilüfer Çabalar Bayrak (2001). *Yaşanabilirlik Kavramı Ve Ankara 2025 Metropolitan Alan Planlama Çalışmaları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 11.

⁹ Çabalar Bayrak (2001), s. 11.

¹⁰ İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü, Sosyal Araştırma Dairesi- 32, (1969). *Atina Anlaşması*, Ankara: s. 19-111.

¹¹ Hilal Zilelioğlu (1992). *Avrupa Topluluklarında Çevre Politikası ve Hukuku*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 1.

¹² Gülün Egeli (1996). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Politikaları*, Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, s. 16.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

anlayışı ortak kabul görmüştür. Bu bağlamda küresel düzeyde, tüm canlıların ve insanın varlığını sürdürebileceği, ekolojik açıdan dengeli koşullara sahip, böyle bir çevreyi sağlama, koruma ve geliştirmenin de tüm insanlığın ortak sorumluluğu olduğu kabul edilmiştir.¹³

Dünya Çevre Bildirgesinde yer verilen diğer bir hüküm; “İnsanın şerefli ve huzurlu bir hayata izin verecek kalitede bir çevrede, özgürlük, eşitlik ve elverişli hayat şartları içinde yaşaması temel hakkıdır. Bu sebeple ırk ayrımını, sömürgeciliği ve diğer eziyet çeşitlerini, yabancı tahakkümünü destekleyen ve devamlı kılan politikalar yasaktır ve kaldırılmalıdır.”¹⁴

b)1976 *Habitat I*, Vancouver’da toplanmıştır. Habitat I’in İnsan Yerleşimleri Bildirgesi’nde ve Eylem Planı’nda da, çevreye ilişkin önemli ilkeler yer almıştır.

c)1994 *Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı*: Kahire’de gerçekleşen konferansa, 180 ülke ve 1500’ü aşkın sivil toplum kuruluşu katılmıştır. BM Nüfus Fonu ve BM Ekonomik ve Sosyal Bilgi ve Politika Analizi Nüfus Birimi’nin hazırladığı konferansta, 2015 yılına kadar ulusal ve uluslararası nüfus ve kalkınma politikaları eylem planı oluşturulmuştur.¹⁵

“Küresel nüfus, kalkınma ve çevre arasındaki karşılıklı bağımlılığın giderek daha iyi anlaşılması”, bunun sonucunda “bütün ülkelerdeki sürekli ekonomik büyümeyi yerleştirecek uygun makro ve sosyo ekonomik politikaların uygulanmasını”, bunu yaparken de sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde kaynakların kısa dönemde yok edilmesini önlemeyi amaçlamaktadır.¹⁶

d)1996 *İkinci BM İnsan Yerleşimleri Konferansı*: Habitat II Konferansı, kentsel ve kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğini ve yeterli barınak ve konut sorunlarını global düzeyde sorgulamış, ülkelerin bu sorunlarla baş edebilmesi için yönetsel, toplumsal ve ekonomik bir dizi çağdaş politika ve reforma işaret ederek "Herkes Yeterli Konut" ve "Sürdürülebilir İnsan Yerleşimleri"ni temel amaç edinmiştir. Bu amaçlara ulaşmak için ise Habitat felsefesi olarak "Kentine Sahip Çıkmak", "Çözümde Ortaklık", ve "Aktif Katılım" kabul edilmiştir. Habitat II Konferansı, devletlerin insan yerleşimleri yönetimine ilişkin varolan sorumluluklarının bir kısmını, kabul edilir

¹³ Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını (1991). *Ortak Geleceğimiz*, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, Ankara.

¹⁴ Oktay Ekinci (1997). *Kıyılar ve Toplum Yararı, İnsan Çevre Toplum*, Ed.Ruşen Keleş, Ankara: İmge Kitabevi, s. 157

¹⁵ Aykut Toros (1998). *Kahire Konferansı'nın Getirdikleri ve Türkiye, Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı* 13-14 Kasım 1997, Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını, s. 120.

¹⁶ Toros (1998). s. 120.

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

ölçüler içinde farklı düzeylere devretmesi gerektiğinin farkına varıldığı bir konferans olmuştur.¹⁷

e)2001 *İstanbul+5*, kentsel fakirliğin önlenmesi konusunda, ülkelerin, Birleşmiş Milletler'in ve diğer ilgili uluslararası kuruluşların işbirliğini artırması ve yeni kaynaklar yaratma konusunda gayretlerini artırmaları gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca ülkeler, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer Habitat ortaklarının sürdürülebilir insan yerleşimleri konularında daha etkin bir rol oynamak üzere güçlendirilmelerine karar vermişlerdir. Bu güçlendirmenin de, sorumlulukların, politika-yönetiminin, karar-alma mekanizmalarının adem-i merkezîyetçiliği ve katılım ve ortaklıklar kurulması şeklinde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Kadınların ve gençlerin kapasitelerinin geliştirilmesi ve kent hayatındaki rollerinin artırılması da Deklarasyonda önemle vurgulanmıştır.¹⁸

2.2.2. Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesinin Tarihsel Gelişimi

a) *Haklar bağlamında tarihsel süreç*: 1921 Anayasasında bir haklar listesi yoktur. 1924 Anayasası, koruyucu klasik hak ve özgürlükleri içermektedir fakat, o zamanın yeni anayasalarına girmeye başlamış bulunan sosyal ve ekonomik haklara yer vermemiştir. 1961 Anayasası kamu özgürlükleri rejimi ve getirdiği güvence mekanizmaları bakımından, Türkiye Cumhuriyeti'nin en ilerici anayasasıdır. 1961 anayasası ile ekonomik, sosyal ve kültürel haklar (ikinci kuşak haklar) ilk defa tanınmıştır. 1961 Anayasasının Sağlık Hakkı kenar başlığını taşıyan 49. maddesinin ikinci fıkrasında “Devlet yoksul veya dar gelirlili ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır” hükmü vardır. Oysa ki, 1982 Anayasası 57. maddesinde; “Devlet şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayıcı tedbirleri alır” hükmü getirmiştir ve yeni düzenleme ile konut, insanın verimli çalışmasını doğrudan etkileyen ekonomik ve toplumsal bir sorun olarak ele alınmıştır. Eski anayasada konut hakkında, yoksul ya da dar gelirlilere öncelik verilirken, yeni anayasada bir öncelik hükmü yer almamıştır. Bu hükme göre, devlet tüm kesimlerin konut sorunuyla ilgilenmek zorundadır ki bu da gerçekleştirilmesi zor bir amaçtır.¹⁹

¹⁷ “...” (2004). *Birleşmiş Milletler Zirveleri*, <http://www.youthforhab.org.tr/tr/kaynaklar/icerikler/bm/bm-04.html>, (11/12/2006)

¹⁸ “...” (2004). *Birleşmiş Milletler Zirveleri*, <http://www.youthforhab.org.tr/tr/kaynaklar/icerikler/bm/bm-04.html>, (11/12/2006)

¹⁹ Keleş (2004), s.440-441.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

1982 Anayasası, insan hakları açısından bir ileriye gidişi temsil edememiştir. Anayasayı üçüncü kuşak haklar bakımından ele alırsak eğer; 1982 Anayasası doğrudan çevre ile ilgili düzenleme yapan ilk anayasamızdır. Bu Anayasa, dünyadaki gelişmelere koşut olarak “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir...” şeklinde başlayan hükmü ile “çevre hakkı”nı bir insan hakkı olarak kabul etmiş ve anayasal güvenceye almıştır. Üçüncü kuşak haklardan barış hakkı ile ilgili ‘82 Anayasasında herhangi bir düzenlemeye rastlanmaz iken, kişinin gelişme hakkı ile ilgili sadece devletin temel amaç ve görevleri arasında “...insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” şeklinde hükme yer verilip bu hak ile ilgili ayrıntılı düzenleme getirilmemiştir.

b) Kentleşme ve kentsel yaşam kalitesine etkileri: Kimi yazarlar (Ernst Reuter, Ömer Celal Sarç ve Sadun Aren) 1945–1950 yılları arasında yaptıkları çalışmalarda, o yıllarda Türkiye’de güçlü kentleşme eğilimleri bulunmadığı görüşünde birleşseler de, 1955’ten bu yana yapılan çalışmalarda ülkenin 1950 sonrası hızlı bir kentleşme sürecine girdiği görülmektedir. 1960–2000 yılları arasında kentsel nüfus, 6,9 milyondan 44 milyona çıkarak 6 kat artmıştır. Kentsel nüfusun genel nüfus içindeki payı da %25,1’den %65’e yükselmiştir.²⁰ Tarımda yaşanan olumsuz gelişmeler ile başlayan göç hareketi, sanayileşme, ulaşım imkânlarının artması, eğitim düzeyinin yükselmesi, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve yurtdışından dönen işçilerin de kentleri tercih etmesi ile artmıştır. Kentleşmenin tüm sonuçları direkt kentlerin yaşam kalitesini etkilemiştir. Köylerden kentlere olan nüfus akınlarının daha düzenli olması ya da yerleşme sorunlarına yönelik özel yasaların çıkarılmasına olanak veren 1982 Anayasası 23. maddesinde “yerleşme özgürlüğü, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek amacıyla ve yasayla sınırlanabilir” hükmü getirilmiştir. Ancak bu hükmü uygulamak, halkoyuna dayanan siyasal partilerce tercih edilmemiştir. 80’lerden sonra yavaşlamış olsa da halen kentleşme hareketi devam etmekte ve her bir yıl büyük kentlere özellikle İstanbul’a küçük bir kent nüfusu kadar insan daha eklenmektedir.

Göçün kentsel yaşam kalitesine olumsuz etkisinin başında gelen gecekondulu olgusu, kentleşme ile birlikte ortaya çıkmıştır. Gecekondulu kentlerin eski ve yeni kesimleri arasında hem maddi hem manevi anlamda geçiş halindeki alanları oluşturur. Çoğu türdeş görünümlü, tek katlı, tek odalı, bahçeli; ağaçları, kümesi, ahşap eklentileri olan barınaklardır. Bir kısmı sağlık ve sağlamlık yönünden çok iyi, öteki kısmı ise içinde oturulamayacak niteliktedir. 1948 yılında büyük

²⁰ Keleş (2004), s.57-84.

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

kentlerde 25–30 bin, 1953’de 80 bin, 1960’da 240 bin, 1983’de 1,5 milyon, 21. yüzyılın ilk yıllarında ise 2,2 milyon gecekondulu vardır.²¹ Kentlerde ortalama hane büyüklüğü beş olarak alınırsa, gecekondularda yaşayan nüfus 10 milyondan fazla sonucuna varılır. Bu da toplam kent nüfusumuzun %30’una yakındır. Gecekondulu bölgelerinde yapı, barınma ve hizmet ölçünleri kentlerde normal yapı izinlerine dayanan semtlerdeki ölçünlere oranla düşüktür. Bu binaların konut kalitesi ve içinde yaşayanların da yaşam kalitesi ve buldukları bölgenin kentsel yaşam kalitesi o derecede düşüktür.

c) *Ulusal ölçekte kentsel yaşam kalitesine yaklaşım:* Türkiye’de yaşam kalitesinin ortaya çıkışı ve değerlendirilmesi aşamaları, dünyadaki durumla paralellik göstermemiştir. Benzerlik, Türkiye’de de dünyadaki oluşuma paralel, önce araştırma ve planlamada sosyal olaylara önem verilmesi şeklinde olmuştur. 1960’lı yıllarda, sosyal, kültürel ve toplumsal konular dikkate alınmaya başlanıp, bunlarla ilgili istatistikî veriler toplanmaya başlanmış ve bu görev kurumsal olarak Devlet İstatistik Enstitüsüne (1962) verilmiştir. 1961 yılında ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmayı planlı şekilde yürütmek için Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. DPT’nin “İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” isimli araştırmalarının ilki 1965 yılında yapılmıştır. 1970’li yıllarda gelişmeyi ölçen göstergelerde değişim olmuş ve gelişme; sosyal ve ekonomik göstergeler arasında bir etkileşim yapısını sergileme eğilimine girmiştir.²² Hem DİE’nin derlediği istatistikler, hem de DPT’nin hazırladığı raporlar bu değişimden etkilenmiştir.²³ Örneğin, DPT’nin 1996 yılında hazırladığı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması’nda sosyal ve ekonomik göstergeler; demografik, istihdam, eğitim, sağlık, sanayi, tarım, inşaat, mali, altyapı ve diğer refah göstergeleri olarak, 10 ana başlıkta 58 farklı değişkenden oluşmaktadır.²⁴

Dünyada sosyal göstergelere olan ilgi, 1970’li yıllarda doruğa ulaşmışken, Türkiye’de konuya yoğunlaşılması, veri derleme ve sunumu 1990’lı yıllara rastlamaktadır. 1998’de DPT bu verileri içeren “Various Indicators Related to Provinces and Regions in Turkey” isimli bir kitap yayımlamıştır. Bu kitapta 69 ayrı tabloda, 18 farklı sosyal ve ekonomik gösterge verileri yer almıştır.

²¹ Keleş (2004), s.545-565.

²²Bülent Dinçer (2004). **İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması** Araştırması, <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/dincerb/il/>, (12/11/2006)

²³ Evcil Türksever (2001), s. 40.

²⁴ <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/dincerb/il/13.pdf>, (12/11/2006)

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

DİE'nin, 1998 yılında ilk kez her il için Ekonomik ve Sosyal Göstergeler isimli yayınları başlamıştır. 1997 yılında da bu verileri kullanarak, "Coğrafi Bölge Ayrımında İlçelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Gruplarının ve Gelişmişlik Seviyelerinin Belirlenmesi" isminde bir araştırma yapmıştır. Son olarak da DİE, kişinin genel mutluluk algılamasını, temel yaşam alanlarındaki (sağlık ve sosyal güvenlik, örgün eğitim, çalışma hayatı, gelir, kişisel güvenlik ve adalet hizmetleri, kişisel gelişim ve kişisel destek ağları) genel memnuniyetini ölçmek ve bu memnuniyet düzeyinin zaman içindeki değişimini takip etmek amacıyla, 2003 ve 2004'de Yaşam Memnuniyeti Araştırması'nı yapmıştır.²⁵

2001–2005 yıllarına ait hedefleri içeren Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi (2001–2023) başlığını taşıyan ikinci bölümünde, toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi uzun dönemli gelişme stratejisinin nesnel amaçlarından birisi olarak yer almıştır. Planın Temel Amaç, İlke ve Politikaları (2001–2005) başlıklı üçüncü bölümde ise, plan döneminin toplumun yaşam kalitesinin yükseldiği bir dönem olacağı vurgulanmıştır.²⁶

BM Kalkınma Programı tarafından yayımlanan "Human Development Index" (HDI) raporunda, Türkiye'deki yaşam kalitesinin 1980'li yıllardan bu yana büyük ölçüde arttığı belirtilmiştir. 177 ülkedeki yaşam kalitesini, eğitim durumunu ve sefaleti araştıran raporda, yaşam kalitesindeki artış açısından 12 ülke arasında 6. sırada gösterilen Türkiye'de, 1990'lı yıllardan bu yana cep telefonu ve internet kullananların sayısının da büyük ölçüde arttığına dikkat çekilmiştir. Raporda, Türkiye'de 1970'li yıllardan bu yana insanların ortalama olarak daha uzun yaşadığına, çocuk ölümlerinin de aynı dönem içinde büyük ölçüde gerilediğine işaret edilmiştir.²⁷

Çeşitli bilimsel toplantılar, sempozyumlarda da insan, çevre, konut, kalite konuları ele alınmıştır. 1995'de Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu, 1996'da İstanbul 2020 Sempozyumu, 2003 International Conference on Quality of Urban Life: Policy Versus Practice (Uluslararası Yaşam Kalitesi Konferansı: Politika Karşıt Pratik) bunlara örnektir. Ayrıca, 23/01/03 Tarihinde ülkemiz, Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağına kabul edilmiştir.

²⁵ DİE (2004), www.die.gov.tr, (12/11/2006)

²⁶ DPT (2000), Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005, Ankara.

²⁷ ".....", (2004) UNDP Raporu: **Türkiye'deki Yaşam Kalitesi Artıyor**, <http://www.tv8.com.tr/scripts/news>, (13/11/2006)

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

Sayıları çok fazla olmamakla beraber kentsel yaşam kalitesi hakkında yüksek lisans ve doktora tezleri de vardır. Özellikle, ekonomi, kent ve çevre bilimleri, şehir planlama ve işletme dallarından araştırmacılar kendi alanları ışığında araştırmalar yapmaktadır. Tüm bunların sonucunda, Türkiye’de kentsel yaşam kalitesi, kavram ve araştırma konusu olarak oldukça yeni olduğunu söyleyebiliriz.

2.3. Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Nüfusu artan, alanda yayılan kentler, plansız kentleşmenin de bir sonucu olarak, kentte yaşayanlara giderek düşen bir yaşam standardı sunmaktadır. Yeterince iş sahası ve konut bulunamayışı, gecekondulaşma, doğal kaynakların sorumsuzca tüketilmesi, trafik sorunu, toplumdaki sosyal dengesizliğin artması gibi sorunlar kentsel yaşamı her geçen gün zorlaştırmaktadır. Tüm bunlar kentlilere sunulan günlük yaşamın her boyutundaki kaliteyi de düşürmektedir.²⁸

Kentsel yaşam kalitesini etkileyen faktörler çok boyutlu bir yapı sergilemektedir. Evans, bu çok boyutlu yapıyı kuramsal bir model çerçevesinde incelemiştir. Modelde yaşam kalitesi boyutları şöyle tanımlanmaktadır:²⁹

1. Hoşnutluk: Yaşamdan hoşnutluk veya işinden hoşnutluk, ailesinden hoşnutluk gibi herhangi bir alanla ilgili hoşnutluk bireyin yaşam kalitesini etkilemektedir.
2. Yetenekler: Sosyal ilişki kurabilme, problem çözebilme gibi genel ve özel olarak incelenebilecek yetenekler.
3. Sosyal çevre
4. Bireyin karakteri ve yetenekleriyle ilgili kişisel faktörlerin etkisi: Bu gruptaki faktörlerin kişinin algılamasıyla ilgili olduğu kanıtlanmıştır.
5. Biososyofiziksel (biosociophysical) çevre faktörleri/olayları: Biyolojik, sosyal ve fiziki çevre bireyin yaşam kalitesini etkilemektedir. Örneğin, fakirlik/zenginlik, kirli/temiz hava, risk/sağlık faktörleri gibi.

Yapılan araştırmaların çoğunda, bireyin sosyal çevresi içinde yer alan öğeler ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bunların dışın da bireyin yaşadığı yerde, yaşadığı konuttan

²⁸ Evcil Türksever (2001), s. 58.

²⁹ D.R.Evans (1994). “Enhancing Quality Of Life In Population At Large” **Social Indicators Research**, 33, s. 69.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

metropolitan alana dek kentsel donatı ve servislerinin de yaşam kalitesine katkıları vardır. Bu ilişkiler bütünü de, kentsel yaşam kalitesi olarak tanımlanmaktadır. Bireyin çevresinden hoşnutluğu yaşam kalitesini etkiler. Birey çevreyi algıladığı, anladığı, kullandığı ya da beklentilerine cevap verdiği oranda değerlendirir. Kalite en basit şekliyle, mevcut durumdan eksikliklerin çıkarılmış halidir. Mevcut durum yaşamın bireye sundukları iken eksiklikler bireyin algılaması sonucu ortaya çıkanlardır. Bu formüle göre, bireyin yaşamdan algıladıkları eksiklikler ne kadar az olursa yaşam kalitesi de o kadar yüksek varsayılır.³⁰

Bunlara bağlı olarak kentsel yaşam kalitesinin yüksek olduğu yerlerde kişilerin yaşamlarından ve çevrelerinden hoşnut, dolayısıyla üretken ve verimli olduklarından söz edilebilir. Kentlerdeki yaşam kalitesinin kullanıcılar tarafından değerlendirilmesi de politikacılar ve plancılar için büyük önem taşımaktadır.³¹

Türk yerel yönetimlerince belirlenmiş bir kentli hakları olmamakla beraber, kentsel yaşam kalitesi normları da henüz belirlenmemiştir. 1990 yılında Nüfus Kriz Komitesi dünyanın nüfusu en yüksek olan 98 metropolitan şehrinde kentsel yaşam standartlarını değerlendirirken şu kriterleri esas almıştır; kamu güvenliği (100.000 kişi başına düşen cinayet), gıda maliyeti (gıda için harcanan gelir oranı), yaşama mekânı (oda başına kişi) , konut standardı (su ve elektriği olan ev oranı), haberleşme (100 kişi başına telefon), eğitim (orta öğretimdeki çocuk oranı), kamu sağlığı (1000 canlı doğum başına çocuk ölümü), barış ve sessizlik (gürültü düzeyleri), trafik akımı (sıkışık aralıkta saat başı gidilen yol), doğal çevre temizliği (kirlilik ölçümleri).³²

Güvenç tarafından yapılan “İstanbul’un Kentsel Yaşam Kalitesine Çok Boyutlu Bir Yaklaşım” isimli yüksek lisans çalışmasında, anket sonuçları ile İstanbulluların kentsel yaşam kalitesi öncelikleri şu şekilde sıralanmıştır: tatmin edici iş imkanları, yeterli altyapı ve belediye hizmetleri, rahat ve çabuk trafik akışı, düşük yaşam ve konut maliyeti, kamu taşımacılığı ve iletişimde etkinlik, güvenlik, eğlence, yaygın eğitim hizmetleri, kültürel aktiviteler, sağlık

³⁰ Evcil Türksever (2001), s. 60.

³¹ Vedia Dökmeci vd. (1996). **İstanbul, Ankara ve İzmir’de Yaşam Kalitesinin Karşılaştırılması**, İstanbul 2020 Sempozyumu, İTÜ, İstanbul: 17-19 Nisan, s. 469-474.

³² Population Crisis Committee, Sharon L. Camp, Ed.(1990). **Cities: Life in the World 's 100 Largest Metropolitan Areas: Statistical Appendix**, Population Crisis Committee, Washington D. C’den aktaran. William Ernest Baker (2003). Defining Quality of Life in Alabama: A Perceptual Community Based Definition for Local Leaders, International Journal of Public Administration, Vol.26, No.7, s. 738.

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

hizmetleri, yeşil alan, konut, sağlık hizmetleri ücretleri, eğitim hizmetleri ücretleri ve konut düzenlemeleri.³³

10 Aralık 1948’de imzalanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesiyle tanınan insan hakları, 1992’de Avrupa Konseyince kabul edilen Avrupa Kentsel Şartındaki Avrupa Kentli Hakları deklarasyonu ile geliştirilmiş ve yaşanan mekânda şekillendirilmiştir.³⁴ Yerinden yönetimin açık, belirli ve vurgulanmak istenen ipuçlarını içeren Şart her ülkede uygulanabilir. Şart metninde iyi bir kent yönetimi için gerekli ilke ve yükümlülükleri de tanımlamıştır. Şartın hedefi, kentliler için yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Aşağıda belirtilen hakların gerçekleşmesi fertlerin, dayanışma ve sorumlu hemşehriliğe ilişkin eşit yükümlülükleri kabul etmesine bağlıdır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri şu haklara sahiptir:

- 1. Güvenlik:** Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent;
- 2. Kirlenmemiş, Sağlıklı Bir Çevre:** Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre;
- 3. İstihdam:** Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması;
- 4. Konut:** Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması;
- 5. Dolaşım:** Toplu taşıma, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması;
- 6. Sağlık:** Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması;
- 7. Spor Ve Dinlenme:** Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması;
- 8. Kültürler Arası Kaynaşma:** Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması;

³³ Güvenç (1998), s. 60.

³⁴ Zerrin Yener, Kumru Arapkirlioğlu (Haziran-Ağustos 1996). “Şart mı, Ne Şartı Avrupa Kentsel Şartı”, *Ada Kentliyim*, Yıl 2, Sayı 6, s. 100.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

- 10. Kaliteli Bir Mimari Ve Fiziksel Çevre:** Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılması;
- 11. İşlevlerin Uyumu:** Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması;
- 12. Katılım:** Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;
- 13. Ekonomik Kalkınma:** kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması;
- 14. Sürdürülebilir Kalkınma:** Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması;
- 15. Mal Ve Hizmetler:** Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimi, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması;
- 16. Doğal Zenginlikler Ve Kaynaklar:** Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi;
- 17. Kişisel Bütünlük:** Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;
- 18. Belediyelerarası İşbirliği:** Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;
- 19. Finansal Yapı Ve Mekanizmalar:** Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;
- 20. Eşitlik:** Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.³⁵

³⁵ Avrupa Kentsel Şartı'nda yer alan ve belediyelerin görevleri arasında sayılan 20 maddeden, güvenlik, çevre, istihdam, sağlık, kültür, işlevlerin uyumu, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri hakkında Belediye Kanunumuzda (5393) düzenleme yoktur/veya ayrıntılı görevleri belirtilmemiştir (Savaş Yavuzçehre, 2005; 140-141).

**Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler:
Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği**

**3. DENİZLİ KARŞIYAKA MAHALLESİ BELEDİYESİNİN
KENTSEL YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİ ARAŞTIRMASI**

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Kentsel yaşam kalitesini etkileme olanağı en çok olan kurum; sorumluluk, hizmet ve yetki açısından belediyelerdir. Bu çalışmada, Denizli Karşıyaka Mahallesi örneğinde, belediyelerin kentsel yaşam kalitesi üzerindeki etkileri çeşitli değişkenler ile ölçülmek istenmiştir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Denizli'nin nüfusu, 850 029'dur. Hane halkı büyüklüğü 3,9 kişidir.³⁶ Araştırma kentin en fazla göç alan Karşıyaka Mahallesi'nde yapılmıştır. Ankara Asfaltı üzerinde yer alan Mahalle, geniş bir alanı kapsar. Mahallenin nüfusu, 2000 Nüfus Sayımına göre 17.120, Denizli Belediyesine göre 25.000'dir. Çalışmada belediye verileri kullanılmış, hane büyüklüğü 4 kişi olarak alınmıştır. 6250 hane üzerinden, istatistiksel yorum için gerekli olan örneklem büyüklüğü n=223 olarak hesaplanmıştır. Anket yapılacak kişi sayısı, Basit Rasgele Örneklem Yöntemi ile belirlenmiştir.

3.3. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni, kentsel yaşam kalitesidir.

Kişilerin kentsel yaşam kalitesi, belediye hizmetlerinin yeterliliği yanında kişilik özellikleri ve nesnel değişkenlerle de ilişkilidir. Bunlar; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışılan sektör, medeni durum, mahallede oturma süresi, bölgeye nereden geldiği, gelir ve konut malikliğidir. Belediyelerin kentsel yaşam kalitesine olan etkileri, güvenlik, sağlıklı bir çevre, konut, dolaşım, sağlık, spor ve dinlenme, kültür ve katılım değişkenleri temel alınarak incelenmiştir. Yukarıda sayılan değişkenlerin her biri bağımsız değişken olarak alınmıştır.

3.4. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Ankete katılan 223 kişinin %60,5'ini kadınlar, %39,5'ini ise erkekler oluşturmaktadır. Ankete katılanların çoğunluğunu (%64,6) ilkökul mezunları oluşturmaktadır. Ankete katılanların %34,1'i bu mahallede 10 yıl ve daha fazla süredir oturmaktadır. Bunları, %20,2

³⁶ DİE (2002), 27.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

oranı ile mahallede 4–6 yıl arasında yaşayanlar izlemiştir. Mahallede uzun yıllar yaşayan kişilerin, mahallelinin ve mahallenin sorunlarını daha iyi bildikleri düşünülmüştür.

- Araştırmada, Karşıyaka Mahallesi'ne kişilerin ağırlıklı olarak (%46,6) köylerden göç ettikleri sonucuna varılmıştır. Denizli'ye göç edenlerin çoğunluğu (%86,4) bu bölgeye iş bulmak için geldiğini belirtmiştir. Denizli'nin sanayi açısından gelişmiş olması ve özellikle tekstil sektöründe istihdam olanaklarının iyi olması (sosyal güvence, servis, yemek vb.) kenti çekici kılmaktadır. Genelde Afyon ve Ağrı'dan göç alan bölgede yaşayanlar halen geldikleri yörenin düşünce, davranış ve yaşayış tarzlarını (kadınların çalışmaması, çok sayıda çocuk sahibi olma, eğitim düzeyi düşüklük, imam nikâhlı çiftler, dil ve lehçe sorunları, vb.) kentte de sürdürmeleri bir anlamda kentle bütünleşememeleri, kentsel yaşam kalitelerini kötü yönde etkilemektedir.

- *Gelirin* toplumdaki sınıflar arasında dağılımı dengeli olduğu sürece kentsel yaşam kalitesi de yükselir. Oysa ki, Karşıyaka Mahallesi'nde çalışanların çoğunluğu (%83,7) işçi olup, gelir ortalaması 350 milyon ve altındadır. Bu da kentteki gelir dağılımının dengeli olmadığını göstermektedir. Kentsel yaşam kalitesinin tanımı yapılırken, kentin sunduğu olanak ve fırsatlardan örgütler, kümeler, katmanlar içinde yaşayan bireylerin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında yararlanması, eğitsel, sanatsal, ekinsel, siyasal etkinliklere, süreçlere etkin biçimde katılabilme olanaklarına sahip olmasının öneminden bahsedilmiştir. Oysa, araştırma yapılan Karşıyaka Mahallesi'nde yaşayanların kentin sunduğu imkanlardan gereksinimleri oranında yararlanamadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun da sebebi, bu hizmetlere ulaşmak için yeterli gelirlerinin olmamasıdır. Karşıyaka Mahallesi'nde kültürel etkinliklere katılım olanağı sağlayan, kişilerin boş zamanlarını değerlendirecekleri, kahvehaneler dışında, hiçbir yer yoktur. Fakat böyle yerlerin (gençlik merkezi vb.) açılmasına yönelik soruya, ankete katılanların %84,3'ü olumlu cevap vermiştir.

- *Eğitim* bireylerin toplumsallaşması ve çevreye uyum sağlamasında en etkin toplumsal kurumdur. Aynı zamanda, eğitim ve öğrenme süreçlerinin kişilerin kentsel yaşam kalitelerinin gelişmesine olumlu etkileri de vardır. Ankete katılanların %51,1'i bölgedeki eğitim hizmetlerini yeterli bulmamaktadır. Bölgede ilköğretim dışında lise ve dengi bir okulun olmaması da eğitim hizmetleri ile ilgili tespit edilen bir eksikliklerdir. Karşıyaka Mahallesi'nde ise, kişilerin eğitim durumları son derece düşüktür. Ankete katılanların %64,6'sı ilköğretim mezunudur. Çalışmak zorunda olmaları veya eğitime önem

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

vermemeleri gibi nedenlerden ötürü okumayan kişilerin kentsel yaşam kalitesine de etkileri olumsuz yönde olacaktır.

• Yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden *konut* hakkında araştırma sonuçları; kişilerin %26'sı konutlarının kirasının ucuz olması nedeniyle, %22,9'u da işe yakın olması sebebiyle bu mahallede ya da bu konutta oturduklarını belirtmiştir. Yine ankete katılanların %22,9'u akrabalarına yakın olduğu için bu konutta oturduğunu belirtmiştir. Evde yaşayan kişi sayısının sorgulandığı soruya, ankete katılanların %55,2'si 1 ile 4 kişi arasında; %40,8'i de 5 ile 10 kişi arasında oldukları şeklinde cevaplamıştır. Anket yapılan konutların çoğunluğu (%47,5) 3 odalı olup, %4'ünde tuvalet, %5,4'ünde banyo, %60,5'inde ayrı bir misafir odası, (hepsi soba yaktığı halde) %62,3'ünde depo yoktur. Anket yapılan kişilerin hepsi ısınmak için soba kullandıklarını belirtmişlerdir. Soba ile ısınan kişilerin %87,4'ü odun ve kömür yakarken, %12,1'i de (çevreden topladıkları) kâğıt, karton, çalı, çırpı gibi şeyleri yakmaktadır.³⁷ Son derece ilkel ve sağlıksız koşullar içeren bu konutlarda yaşayanların yaşam kaliteleri de bu derecede düşüktür.

• Kentsel yaşam kalitesi yüksek olan kentler, bireyleri yalnız barındıran değil; kenti kırdan ayıran unsurlar olarak, toplumsal, ekonomik, kültürel ihtiyaçlarını da karşılayan, kentlilerin kent yönetimine katılımlarını sağlayan kentlerdir. Alan araştırmasının yapıldığı Karşıyaka Mahallesi'nde ise, belediyenin kişilerin bu tip ihtiyaçlarını gidermeye yönelik herhangi bir çalışmasına rastlanmamıştır. Bölge, kentten çok bir “köy” havasına sahiptir. Bölgede, halkevi, toplum ya da gençlik merkezi gibi bir yer olmadığı tespit edilmiştir. Ankete katılanların %84,3'ü mahallelerinde böyle bir kültür merkezinin açılmasını istemektedir. Gençler ve evhanımları zamanlarını geçirecekleri farklı mekânlara ihtiyaç duymaktadırlar.

• Kentliler arasındaki, geleneksel olmayan, çağdaş örgütlenmeler yoluyla kente yeni göç edenlere; *kente uyum sağlama*, kentsel ortama girme olanakları sunulması ile “kentsel yaşam kalitesi” olumlu etkilenecektir. Araştırma yapılan bölge, çok yoğun göç almaktadır. Bölgeye göç eden kimselere, kente uyum sağlamada, daha önce bu bölgeye gelmiş olan hemşehri ve akrabaları yardımcı olmaktadır. Bu da kişilerin kentle bütünleşmeleri sürecinde olumsuz rol oynamaktadır. Denizli Belediyesi YG 21 dışında, herhangi bir STK'nın bölgede örgütlü bir faaliyetine rastlanmamıştır.

³⁷ Avrupa ülkelerinden, Belçika, İsviçre, Yunanistan(sadece Atina için), Danimarka, Hollanda, İsveç, Finlandiya ve Fransa'da kent ısıtması belediyeler tarafından sağlanmaktadır.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

•“Kentsel yaşam kalitesinin” gelişmesi için, *kentlilik bilincinin* gelişmesi ve kentte yaşayanların kenti sevmesi gerekmektedir. Anket sonuçlarına göre; uygulama bölgesinde yaşayanların %73,5’i yaşamlarını kaliteli bulmamakla beraber % 70,4’ü her şeye rağmen bu kentte yaşamaktan memnundur.

•*Demokrasiyi benimseme ve katılımcılığın artması* da “kentsel yaşam kalitesini” artıran etmenlerdir. Kentlilerin kentlerine sahip çıkmaları, kentin yönetimine katılım olanaklarına sahip olmaları gerekmektedir. Anketteki katılımcılığı ölçmeye yönelik soruyla, ankete katılanların, %20,4’ünün hiçbir katkıda bulunmayacağı, kalan, %79,6’sının ise çeşitli şekillerde katılım sağlayacağı belirlenmiştir. Bu da kişilere fırsatlar verilmesi halinde katılım sağlayacaklarını göstermektedir.

5393 sayılı yeni Belediye Kanunumuzda buna yönelik katılım platformları, Kanunun 76. maddesinde “Kent Konseyi” başlığı altında düzenlenmiştir.³⁸ Yasa’nın 77. maddesine göre de, belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik, kültür hizmetleriyle, yaşlı, kadın, çocuk, özürlü, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerde, beldede dayanışma ve katılımı sağlamak amacıyla, gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

•Bölgede, vatandaşların, *belediyenin yaptığı hizmetleri* değerlendirmesine yönelik soruya, (yol, kanalizasyon, sağlık, su, aydınlatma ve eğitim alanlarında) çoğunluk yetersiz olarak yorumlamış ve bu tip bir çalışmanın bölgelerinde yapılmadığını/yapıldığına inanmadığını belirtmiştir.³⁹ Belediyenin Karşıyaka Mahallesi’nde ilk olarak ne yapmasını istersiniz sorusuna, ankete katılanların, %20,2’si yol, park, bahçe ve yeşil alanların

³⁸ Bu konseyler kent yaşamında; kent vizyonunun, hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma/ verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirilmesine çalışır. Meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar, sivil toplum örgütleri, siyasi partiler, kamu kurum ve kuruluşları, mahalle muhtarları ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan konseyler, kent faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda, belediyelere yardım ve destek sağlar.

³⁹ Kösecik ve Sağbaş (2004) tarafından, Denizli genelinde yapılan, halkın yerel yönetimlerin hizmetlerinden memnuniyetini sorgulayan araştırma sonuçları bazı konularda Karşıyaka Mahallesi sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre halk; itfaiye hizmetinden (%62), katı atıklarla ilgili hizmetlerinden (%45), parklardan (%42), kamu taşımacılığından (%37), cadde ve sokakların temizliğinden (%36), su ve kanalizasyon hizmetlerinden (%34), eğlence, sanat ve kültürel etkinliklerden (%32), zabıta hizmetinden (%29), kamu alanlarının sağlıklı hale getirilmesi hizmetlerinden (%23), imar izni ve inşaatların denetlenmesi hizmetinden (%23), kent planlama hizmetlerinden (%15), caddelerin ve kamu alanlarının inşası ve korunması hizmetlerinden (% 20) oranında memnun oldukları ortaya çıkmıştır.

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

artırılmasını⁴⁰, %18,4'ü sokakların düzeltilmesini, %16,6'sı eğitim hizmetlerinin çoğaltılmasını, %13'ü de sağlık hizmetlerinin artırılmasını istediklerini belirtmiştir. Mahallede oturanların bulunmasını istedikleri sosyal tesisler, öncelikle okul, sonra park, bahçe, çocuk oyun alanları, spor alanı, gibi rekreasyon alanlarıdır.

•Kentsel yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilen *güvenlikle* ilgili bölgede sorun yaşandığına inananların oranı %61,4'dür. Yapılan mülakatlar sırasında da mahallede yaşayanların bu konuda çok büyük tedirginlikleri olduğu gözlenmiştir. Özellikle, hırsızlık, bölgede en çok rastlanan sorunlardandır. Karşıyaka Mahallesi Denizli'de suç oranının en yüksek olduğu bölgedir.

•Kentsel yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden bir diğeri olan *sağlık* konusunda ise bölgede sağlık ocağının çok etkin çalıştığı tespit edilmiştir. Anket yapılanlar arasında tekstilde çalışanlar hariç; sağlık hizmetlerini %66'sı sağlık ocağından, %30'u hiçbir kurumdan ve %4 'ü de devlet hastanesinden aldığını belirtmiştir. Sağlık ocağındaki doktorların verdiği bilgiye ve anketler sırasında yapılan gözlemlere göre bölgede özürlü çocuk oranı fazladır. Bunun nedeni de ailelerin eğitimsizliği, akraba evlilikleri, çocuklara durumları ile ilgili gerekli müdahalelerin (maddi sıkıntılar sonucu) zamanında yapılamamasıdır. 11 özürlü çocukla karşılaşmıştır, bunlar; yürüyemeyen, kör, sağır, eğitilebilir özürlü ve akli denge problemleri olan çocuklardır.

•Her insanın en doğal hakkı olan ve kentsel yaşam kalitesinin de bir göstergesi kabul edilen sağlıklı temiz içme suyu hakkında şu bulgulara ulaşılmıştır: Kullanılan suyun nereden sağlandığına yönelik soruya, %82,5 şebeke suyu kullandığı cevabını verirken, sadece %1,3'ü damacana suyu kullandığını belirtmiştir. %77,1'lik bir çoğunluk, sularının devamlı aktığını belirtirken, %22,9'luk bir kesim de, sularında kesinti olduğunu belirtmiştir. Suyu güvenerek içenlerin ankete katılanların sadece %27,4'ünü oluşturması ise çarpıcı bir sonuçtur. Maddi yetersizlikler yüzünden, şebeke suyu kullandıklarını ama bu suyu güvenerek içmediklerini belirtenler çoğunluktadır. Suyu güvenerek içmediklerini belirtenlerin çoğunluğunda, mahalleden geçen kirli suyu barındıran, Bağırsak Deresi olarak adlandırılan ve bir türlü ıslah edilemeyen deredir.

⁴⁰ Türksever'in yaptığı çalışma sonuçlarında da, parklar ve yeşil alanlar değişkeni diğer değişkenler sabit kalmak koşuluyla, kentsel yaşam kalitesini %95 seviyesinde açıklama gücüne sahip bulunmuştur.

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

• Vatandaşların çoğunluğu, bir sorunları olduğu zaman ilk olarak muhtara danıştıklarını söylemişlerdir. Belediye ise sorunların çözümü için başvurulan ikinci makam olarak sonuçlarda yer almıştır.

• Ki-kare anlamlılık testi sonuçlarına göre, halkın kentte yaşamdan memnuniyeti açısından; o yerdeki belediye hizmetlerinden çöplerin toplanması (P=0,004), caddelerin temizliği (P=0,001), yeşil alan, park ve bahçeler (P=0,004), ulaşım hizmetleri (P=0,016) farkı anlamlıdır.

Tablo 3.1: Belediye hizmetlerinin yeterliliği ile kentte yaşamdan memnuniyet arasındaki ki-kare analiz sonuçları

BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	PEARSON Kİ-KARE DEĞERİ	ANLAMLILIK P DEĞERİ
Çöplerin toplanması	8,279	,004*
Caddeleri aydınlatılma	,214	,644
Caddelerin temizliği	11,433	,001*
Yeşil alan (park-bahçe)	8,255	,004*
İtfaiye	2,099	,147
Ulaşım	5,758	,016*

*: 0,05 anlamlılık düzeyinde farklar anlamlıdır.

Başka bir ifadeyle, kentte yaşamdan memnuniyet ile belediye hizmetlerinin yeterliliği arasında fark yoktur şeklinde kurulan sıfır hipotezi reddedilmiştir. Belirlenen değişkenler ile kentte yaşamdan memnuniyet arasında istatistik olarak farklar anlamlı bulunmuştur.

• Ankete katılanların “kaliteli yaşamdan” anladığı; geçim zorluğu olmayan, güvenli, iş imkanlarının ve sağlık imkanlarının iyi olduğu bir kentte yaşamaktır. Ankete katılanların çoğunluğu bölgede belediye hizmetlerini yetersiz bulmakta hatta bölgelerinde sayılan hizmetlerle ilgili çalışmaların olmadığını belirtmekte, fakat gelirlerinin yetersizliği ya da sosyal yaşantılarının kötülüğü sonucunda yaşamlarını da kalitesiz bulmaktadırlar.

SONUÇ

“Kentsel yaşam kalitesi”, kentsel hizmetlerin sunulma düzeyinin önceden belirlenen ölçülerin üzerinde olması; çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kentte sağlanmasıdır. Kriterleri sağlayan ve kentsel yaşam kalitesi yüksek olan kentler; yüksek kaliteli altyapı, iletişim olanakları, ulaşım ve güvenlik hizmetleri, iyi yetişmiş insan kaynağı ve ekonomik gelişmeyi sağlayacak gerekli teknolojik birikimleri ile birer çekim merkezi haline dönüşürler.

Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği

Denizli'nin en çok göç alan bölgesi, Karşıyaka Mahallesi'nde yapılan bu çalışmada; bölgede yaşayanların gelir seviyelerinin çok düşük olması sonucu kişilerin kentin sunduğu imkânlardan faydalanamadığı, kentle bütünleşemediği, yaşam ve kentsel yaşam kalitelerini düşük buldukları fakat tüm bunlara rağmen bu kentte yaşamaktan memnun oldukları sonucuna varılmıştır. Ankete katılanların çoğunluğu yaşadıkları bölgede, belediye hizmetlerini yetersiz bulmaktadır; kentsel yaşam kalitelerinin artması için, belediyenin öncelikle, yol, park bahçe ve yeşil alanları artırmasını, sokakları düzeltmesini, eğitim hizmetlerini çoğaltmasını ve sağlık hizmetlerini artırmasını, istediklerini belirtmişlerdir.

Kentsel yaşam kalitesinin yüksek olması için, kentlerin yaşanabilir, sürdürülebilir ve sağlıklı kent olma koşullarını yerine getirmesi beklenir. Avrupa'da yaşayan kentlilerin kaliteli bir yaşamdan beklentileri ve bu doğrultuda hak olarak kabul ettikleri konular, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nda, Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu ile saptanmıştır. Deklarasyonda yer alan kentsel haklar, ulaşılmak istenen idealleri ve ideal koşulları yansıtan kurallardır. Sanayileşmiş ve zengin ülkeler dahil olmak üzere, dünyanın pek çok ülkesinde, kentlilerin tümünün bu hakların çoğundan yeterli ölçüde yararlandığı söylenemez. Karşılaşılan güçlüklerin aşılması için, kent yönetimleri; devletle, gönüllü kuruluşlarla ve halkın kendisiyle işbirliği yapmak zorundadır.

Şüphesiz belediyeler kentsel yaşam kalitesini yükseltmekle görevli tek kurum değildir. Belediyelerin yanı sıra, merkezi yönetime, STK'lara ve özel sektöre de görevler düşmektedir. Kentsel yaşam kalitesi ile ilgili olarak Belediyelere yönelik getirilebilecek öneriler:

Hizmet sunumunda; belediyeler, halkın kaliteli hizmet beklediğinin ve hak ettiğinin, bunu yerine getirme görevinin de kendilerine düştüğünün bilincinde olmalıdır. Belediyeler halkın ihtiyaçlarını doğru tespit ederek, hizmetlerini daha verimli yerine getirmelidir. Bunun için, *yaşam kalitesi* ile ilgili çalışmaları takip edip, bu çalışmaların sonuçlarını, çalışmalarında veri olarak kullanmalıdır. Gelişmiş ülkelerdeki, kentsel yaşam kalitesi yüksek kentlerin belediyelerinden örnek alınarak, yeni bir belediyecilik anlayışı benimsemelidir. Hatta yurtdışında birçok yerel yönetimin yaptığı gibi, belediyelerin de yaşam kalitesi ile ilgili çalışmalar yapması ve sonuçları halk ile paylaşması gerekmektedir.

Kente ilişkin projeler; Kentsel Yaşam Kalitesini yükseltmek için belediyeler çeşitli ölçeklerde projeler geliştirmelidir. Bunlar büyük kapsamlı kentsel yenileme projeleri, sağlıklı kent projeleri ve

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

kentin ihtiyaç bölgeleri öncelikli olmak üzere *rekreasyon alanlarını* çoğaltma projeleri olabilir.

Katılım olanaklarının artırılması; tüm bu projelerin gerçekleştirilmesi kentte yaşayanların kent yönetimine örgütlü *katılımı* ile sağlanmalıdır. Belediye başkanları hizmetleri sunarken halkın talep ve şikâyetlerini dikkate almalıdır. Şikâyet ve öneri merkezi ya da düzenli kamuoyu yoklaması gibi farklı teknikler ve uygulamalar kullanılarak sistemli, kurumsal ve düzenli olarak yerel halkın beklentileri öğrenilmelidir.

Eğitim; Kentsel yaşam kalitesinin gelişmesine yönelik, kentlerde özellikle varoşlarda, gecekondu bölgelerinde bireylerin toplumsallaşması, çevreye uyum sağlaması, çevredeki aksaklıkları gidermesi, değiştirmesi yönünde istekli olması için, eğitim çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Avrupa Kentsel Şartı'nda sayılan fakat Türk Belediye Yasaları'nda bulunmayan yetkilerin yerel yönetimlere tanınarak, kentsel yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla olanaklar sunulması gerekmektedir. Bunun için de, belediye yasaları yenilenirken Avrupa standartlarının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Yasalarla tanınan fakat gelir yetersizliği sonucu uygulanamayan yetkilerin hayata geçmesi için yeterli kaynakların sağlanması gerekmektedir. Kapsamlı ve güvenilir yaşam kalitesi göstergelerinin olabilmesi için Türkiye çapında veri açığı giderilmelidir.

Son olarak, Denizli Belediyesi'ne, Karşıyaka Mahallesi'ne ve bu nitelikteki kentin diğer mahallelerine yönelik önerilerimiz şunlar olacaktır: Bu bölgede, kentsel yaşam kalitesini geliştirmeye yönelik politikaların izlenmesine ihtiyaç vardır. Kentteki mahalleler arasında gelişmişlik farklarının kentsel altyapının ve hizmet sunum eşitsizliklerinin giderilmesi çabaları yoğunlaştırılmalıdır. Denizli, kentsel yaşam kalitesi yüksek ve yaşanabilir bir kent olmalıdır. Böyle bir kent, her şeyden önce insanların işsiz, yoksul, aç kalmadığı, kendisi için zaman ayırabildiği, iş dışındaki zamanlarını değerlendirebilmesi için uygun mekanların oluşturulduğu, çağdaş yaşam standartlarına ulaşıldığı, yeşil alanların insanların ve kentin soluk almasına yetecek kadar çoğaltıldığı bir kenttir ve bu amaçlara ulaşmak için çalışılmalıdır.

**Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler:
Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği**

KAYNAKÇA

- ANNEZ P. (1998, May/June). "Livable Cities for the 21st Century", **Society**, (Vol 35, Issue 4) p. 45-60.
- BLOMQUIST G. C. (1988). "New Estimates of Quality of Life in Urban Areas", **American Economic Review** (Vol. 78), p. 89-107
- ÇABALAR BAYRAK Nilüfer (2001). **Yaşanabilirlik Kavramı Ve Ankara 2025 Metropolitan Alan Planlama Çalışmaları**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DİNÇER Bülent (2004). **İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması** Araştırması, <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/dincerb/il/>, (12/11/2004, 12:28)
- DÖKMECİ Vedia vd. (1996). **İstanbul, Ankara ve İzmir'de Yaşam Kalitesinin Karşılaştırılması**, İstanbul 2020 Sempozyumu, İTÜ, İstanbul: 17-19 Nisan, s. 469-474.
- DPT (2000). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005, (Ankara, DPT Yayını)
- EGELİ Gülün (1996). **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Politikaları**, (Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.)
- EVANS, D.R. (1994). "Enhancing Quality Of Life In Population At Large", **Social Indicators Research**, 33, s. 47-84.
- EVCİL TÜRKSEVER Nilay (2001). Türkiye'de Büyük Şehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi (*Basılmamış Doktora Tezi*), İTÜ, İstanbul.
- EKİNCİ Oktay (1997). **Kıyılar ve Toplum Yararı, İnsan Çevre Toplum**, Ed.Ruşen Keleş, (Ankara: İmge Kitabevi.)
- GERAY Cevat (1998). "Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler", **Türk İdare Dergisi**, (Yıl 70, Aralık, Sayı 421), s. 326-341.
- GÜVENÇ İ.Ümit (1998). **A Multi Dimensional Approach to Urban Quality of Life: The Case of İstanbul**: (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), (İTÜ, Bilim ve Teknoloji Enstitüsü, İstanbul.)
- İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü, Sosyal Araştırma Dairesi- 32, (1969). **Atina Anlaşması**, Ankara: s. 19-111.
- KELEŞ Ruşen (2004). **Kentleşme Politikası**, (Ankara: İmge Kitabevi)
- KÖSECİK, Muhammet / SAĞBAŞ İsa (2004). Public Attitudes to Local Government in Turkey: Research on Knowledge, Satisfaction and Complaints, **Local Government Studies**, (Vol.30, No.3), p. 374-390.
- PALABIYIK, Hamit / ATAK Şermin (2002). Türkiye'de Mahalle Yönetimi, Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler, (İstanbul: Alfa Bas. Dağ.)

SAVAŞ YAVUZÇEHRE - TORLAK

- Population Crisis Committee (1990). **Cities: Life in the World 's 100 Largest Metropolitan Areas: Statistical Appendix**, Sharon L. Camp (Ed.) Population Crisis Committee, Washington D. C'den aktaran.
- William Ernest Baker (2003). Defining Quality of Life in Alabama: A Perceptual Community Based Definition for Local Leaders, *International Journal of Public Administration*, (Vol.26, No.7) p. 738-756.
- SAVAŞ YAVUZÇEHRE Pınar (2005). “Belediyelerin Kentsel Yaşam Kalitesine Etkileri Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği” (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- TEKELİ İlhan (1980). “Türkiye’de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri”, **Türkiye’de Kent Planlaması**, (Ankara: ODTÜ, ŞBPB.)
- TOROS Aykut (1998). Kahire Konferansı’nın Getirdikleri ve Türkiye, Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı 13-14 Kasım 1997, (Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.)
- TORUNOĞLU Ethem, (1997). Kentleşme-Çevre Sorunları ve Kentsel Yaşam Kalitesi, G.Demirer vd. **Ve Kirlendi Dünya.....**, (Ankara: Öteki Yayınevi.)
- Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını (1991). **Ortak Geleceğimiz**, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, Ankara.
- YENER Zerrin / ARAPKİRLİOĞLU Kumru (Haziran-Ağustos 1996). “Şart mı, Ne Şartı Avrupa Kentsel Şartı”, **Ada Kentliyim**, Yıl 2, Sayı 6, s. 100-114.
- ZİLELİOĞLU Hilal (1992). **Avrupa Topluluklarında Çevre Politikası ve Hukuku**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi)
- “.....”, (2004) UNDP Raporu: **Türkiye'deki Yaşam Kalitesi Artıyor**, [http://www.tv8.com.tr/scripts/news, \(13/11/2004, 13:49\)](http://www.tv8.com.tr/scripts/news, (13/11/2004, 13:49)
- “....”(2004). **Birleşmiş Milletler Zirveleri**, [http://www.youthforhab.org.tr/tr/kaynaklar/icerikler/bm/bm-04.html, \(11/12/2004, 11:25\)](http://www.youthforhab.org.tr/tr/kaynaklar/icerikler/bm/bm-04.html, (11/12/2004, 11:25))